7/4668
4669
4670
4671

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI
(Sn.Güldal AKŞİT)

SAYI : B.02.0.007/00. 224 **09/02/2005**
KONU : Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİNE
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı)

İLGİ: Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı'nın 27.01.2005 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-8931 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Adana Milletvekili Sayın N.Gaye ERBATUR'a ait (4 adet) Yazılı Soru Önergeleri hakkındaki bilgileri içeren cevaplar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Güldal AKŞİT
Devlet Bakanı

Dağıtım:
Gereği :
- TBMM Genel Sekreterliği
  (Kanunlar ve Kararlar Dai.Bşk.)
  Ek: 4 Yazı (2'şer Nüsha)

Bilgi :
- Başbakanlık
  (Kan.ve Kar.Gen.Müd.)
  Ek: 4 Yazı

7/4669

ADANA MİLLETVEKİLİ SAYIN PROF.DR.N.GAYE ERBATUR'UN 7/4669 NOLU SORU ÖNERGESİ CEVABIDIR

2005 yılı BM 4. Dünya Kadın Konferansının 10. yıldönümüdür. Konuyla ilgili olarak;

SORU 1:

Türkiye bu on yılda Pekin'de yaptığı taahhütlerin ne kadarını yerine getirmiştir?

CEVAP 1 :

Türkiye'nin 1995 yılında gerçekleşen 4. Dünya Kadın Konferansı'nda vermiş olduğu taahhütler doğrultusunda gerçekleştirdiği çalışmalar, 1999 ve 2004 yıllarında iki kez hazırladığı " Pekin Eylem Platformunun Uygulanmasına Yönelik Soru Formuna" verilen cevaplarla rapor haline getirilmiştir. Söz konusu raporlar Bakanlığıma bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün www. kssgm.gov.tr adlı internet sitesinde "Kurumsal Belgeler" başlığı altında yayınlanmıştır.

SORU 2 :

Bu taahhütleri yerine getirebilmek için hangi alanlarda çalışma yapılmaktadır? Yeni çalışmalar yapmayı düşünüyor musunuz?

CEVAP 2 :

Bakanlık olarak kadın konusunda çalışmalarımızı başta Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Pekin Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu olmak üzere imzalayarak taraf olduğumuz uluslar arası sözleşme ve belgelerdeki taahhütlerimiz ile ulusal talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda yürütmekteyiz.

Bu çerçevede yasal çalışmaların yanısıra toplumsal bilinç ve duyarlılığın artırılması çalışmalarımızı projeler ve yıllık programlar çerçevesinde sürdürmeyi planlamaktayız.

SORU 3 :

Bugün Türkiye'de kadının durumu nedir?

CEVAP 3 :

Eğitim Durumu

Kadınlar için temel sorun alanlarından biri olan kadının eğitim durumunda halen istenilen seviyeye ulaşılamamıştır. Sürdürülen çabalara rağmen 2000 yılı itibariyle halen 15 ve yukarı yaşta bulunan kadınların yüzde 21,5'i okur yazar değildir. Bölgeler itibariyle dağılıma bakıldığında en yüksek oranı barındıran bölgenin Güney Doğu Anadolu Bölgesi (Yüzde 38,2), en düşük oranın ise gelişmişlik düzeyi en yüksek olan Marmara Bölgesinde (yüzde 13,1) olduğu gözlenmektedir. Okur yazar

olmayan kadınlar daha çok ileri yaşlarda bulunmakta ve az gelişmiş bölgelerde yaşamaktadırlar.

Okur yazar kadınların ise yüzde 21,5'i herhangi bir eğitim kurumundan mezun değildir. Yüzde 37,2'si ilkokul, 2,5'i ilköğretim, 4,9'u ortaokul ve dengi okul mezunu, yüzde 10,6'sı lise ve dengi okul mezunu iken sadece yüzde 3,9'u yüksekokul ve fakülte mezunudur. 1990 yılı için 100 kadından 1,8'i yaklaşık 2'si yüksekokul veya fakülte mezunu iken, bu oran 10 yıllık süreçte iki katına çıkmıştır.

Eğitim çağında bulunan çocukları açısından bakıldığında da durumun istenilen düzeye ulaşılamadığı gözlenmektedir. 6-10 yaş grubunda bulunan kız çocuklarının yüzde 15,8'i okur-yazar değildir. Ancak 1990 yılı verileri ile karşılaştırıldığında önemli bir düşüş olduğu gözlenmektedir (1990 yılında 6-10 yaş grubunda bulunanların yüzde 25'i okur yazar değildi) 1997 yılında Temel eğitimin zorunlu ve kesintisiz olarak 8 yıla çıkarılması ve düzenlenen kampanyalar kız çocuklarının her düzeyde okullaşma oranının yükselmesine/kız çocuklarının eğitimde kalma süresinin uzamasına katkı sağlamıştır. 1997 yılında ilköğretimde brüt okullaşma oranı kız çocukları için yüzde 78,9 iken, Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 2003-2004 öğretim yılında yüzde 95,7'ye yükselmiştir. Bu durum ilköğretimde olduğu kadar bariz olmasa da orta öğrenim ve fakülte/yüksekokullarda da yansımasını bulmuştur.

Çalışma Hayatı

Ekonomik krizler, kırdan kente göç olgusu gibi etkenler işgücüne katılımı düşürürken aynı zamanda da işsizliği/gizli işsizliği artırmaktadır. 2004 yılı verilerine göre kadınların Türkiye genelinde işgücüne katılım oranı yüzde 27,7, işsizlik oranı ise 9,5 olarak gerçekleşmiştir.

İşteki durum açısından bakıldığında işgücüne katılan 100 kadından 49'u ücretsiz aile işçisi olarak çalışırken, 38'i ücretli maaşlı ve yevmiyeli olarak, yüzde 13'ü de kendi hesabına ve işveren olarak çalışmaktadır. 1990 yılı verileri ile karşılaştırıldığında yüzde 69'larda olan ücretsiz aile işçiliğinde önemli gerileme kaydedildiği gözlenmektedir. Ücretli/gelir getiren çalışma biçimi olarak kadınların yönlendirilmek istendiği alanlar olan ücretli, maaşlı, yevmiyeli ve kendi hesabına ve işveren olarak çalışan kadın oranında da önemli gelişmeler kaydedilmiştir.(1990 yılında kadınların yüzde 21,7'si ücretli, maaşlı, ve yevmiyeli , yüzde 9'u ise kendi hesabına ve işveren olarak çalışmaktaydı). Bu düzelme büyük oranda kadının eğitim düzeyindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Kadınlar eğitim düzeyi arttıkça ücretli çalışma biçimine yönelmektedir.

Sektörel dağılım açısından bakıldığında işgücüne katılan kadınların tarım sektöründeki ağırlığında az da olsa bir azalmanın söz konusu olduğu söylenebilir. Tarım sektöründe 1990'larda yüzde 50'lerde olan kadın ağırlığı son dönemde yüzde 48'lere düşerken, sanayi sektöründe kadın oranı yüzde 13'lerden yüzde 16,5'lere, yine hizmetler sektöründe yüzde 13'lerden yüzde 18'lere yükselmiştir.

Siyasal Yaşam

Türkiye'de kadınlar seçme ve seçilme hakkını 1934 yılında elde etmişler, 1935 ara seçimleri kadınlara seçme seçilme hakkının verildiği ilk seçim olmuştur. Bu dönemde 18 temsilci ile %4.6 oranında kadınlar Türkiye Büyük Millet Meclisine girebilmişlerdir.1991 yılında 550 milletvekili bulunan parlamentoda %1.8, 1995 yılında

%2.4, 1999 yılında %4.2 ve son olarak 2002 yılı seçimlerinde %4.4 oranında temsil edilmişlerdir.

Siyasal yaşama katılımın ilk basamağı olarak değerlendirilen yerel yönetimlerde de kadın oranları farklılık göstermemektedir. Yani 3216 belediye başkanının sadece 20' si kadındır. 28 Mart 2004 tarihinde yapılan Yerel Seçim geçici sonuçlarına göre; 3225 belediye başkanının 18'i, 34.477 belediye meclisi üyesinin 834'ü, 3208 il genel meclisi üyesinin 58'i kadındır.

Kadın Sağlığı

Toplam nüfusun yarısına yakınını oluşturan kadınlar için temel sorun alanlarından biri de kadın sağlığıdır. Bebeklikten başlayarak adolesan, erişkin dönem ve menapoz ve menapoz sonrası dönemde toplumsal cinsiyet rollerinin yansımalarını hastalık/ölüm nedenleri ve yaşa göre mortalite hızları gibi temel göstergelerden izleyebilmek mümkün olmaktadır. Yaşam kalitesi ile ilgili göstergelerden biri olan doğuşta beklenen yaşam süresi kadınlar için artmakla birlikte her iki cinsiyetinde eşit hizmet aldığı gelişmiş ülkelerden düşüktür. Adolesan çağdan başlayarak her dönemde daha fazla sağlık hizmetine gereksinim duyan kadın için hizmet açığı erkeklere göre daha fazladır.

Kadının yaşam döngüsünde en uzun dönemi doğurganlık çağı oluşturmaktadır. Özellikle, Pekin ve Kahire Konferansının izlenmesi kapsamında hazırlanan Ulusal Stratejik Plan ve Eylem Planı ile üreme sağlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması/kalitesinin artırılmasında kadın sağlığında önemli gelişmeler kaydedildiği söylenebilir. Bu gelişmelerin izlenebileceği Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003 Sonuçlarına göre toplam doğurganlık hızı düşme, gebeliği önleyici yöntem kullanım oranı artma eğilimindedir. 1993 yılında kadın başına toplam doğurganlık hızı 2,7iken 1998 yılında 2,6'ya 2003 yılında 2,2'ye düşmüştür. Doğurganlığın yaş yapısı dikkate alındığında, ortanca ilk evlenme yaşında sürekli bir artıştan söz edebilmek mümkündür.

Kırsal ve kentsel alanlarda doğurganlık hızları düşmekle birlikte kente kıyasla kırdaki kadınların ortalama olarak 0,6 daha fazla doğum yapacağı hesaplanmaktadır. Yine bölgesel dağılım açısından bakıldığında da doğurganlık hızının düşme eğilimi devam etmekle birlikte Batı ve Orta Anadolu ile Doğu Anadolu arasında yaklaşık iki kat farklılığın bulunduğu gözlenmektedir(Toplam doğurganlık Hızları Türkiye 2,2, Kent: 2,06, Kır:2,65, Batı: 1,88, Güney: 2,30, Orta: 1,86, Kuzey: 1,94 ve Doğu Bölgesi için ise 3,65).

Bu alanda bir diğer önemli gösterge de gebeliği önleyici yöntemlerin kullanım oranıdır. Halen evli kadınların yüzde 71'i gebeliği önleyici yöntem kullanmakta , yöntem kullananların çoğunluğu (yüzde 43) modern bir yöntem kullanmaktadır. Yöntem kullanımında beklenen modern yöntem kullanımının tüm yöntem kullanımı içindeki payının artmasıdır. Beklenen bu artış gerçekleşmekle birlikte bir önceki döneme göre geleneksel yöntem kullanımında da artış görülmüştür.(Modern Yöntem% 1988:31, 1993:34,5, 1998:37,7, 2003:42,5, Geleneksel Yöntem % 1988: 32,3, 1993:28,1, 1998:26,1 ve 2003: 28,5)

Ancak yöntem kullanımında yerleşim yerlerine göre belirgin farklılıklar devam etmektedir. Kentlerde yaşayan kadınlar kırsal alanlarda yaşayanlara göre daha yüksek oranda yöntem kullanmaktadır (sırasıyla yüzde 74 ve yüzde 65). Benzer

farklılık modern yöntem kullanımında da göze çarpmaktadır. Bölgesel dağılıma bakıldığında ise Doğu Anadolu dışındaki tüm bölgelerde yöntem kullanan kadın oranının yüzde 70'in üzerinde olduğu görülmektedir.

Kadın sağlığı açısından önemli diğer göstergeler ise doğum öncesi bakım, doğum sırasında yardım ve doğumun yapıldığı yerdir. Son 5 yılda (1998-2003 yılları arasında) her 10 anneden 7'sinin bir doktordan doğum öncesi bakım aldığı, doğumların yüzde 46'sının bir doktor tarafından gerçekleştirildiği ve yüzde 78'inin bir sağlık kuruluşunda gerçekleştiği gözlenmektedir. Doğumların yüzde 5'i evde gerçekleşmiştir. Bu üç gösterge de yaşanan yere ve eğitim düzeyine göre farklılıklar göstermektedir. Kırsal alandakilerin yüzde 53,2'si bir doktordan doğum öncesi bakım alırken, kentsel alanda bu oran yüzde 80,2'ye yükselmektedir. Yine eğitimi olmayan ve ilkokul bitirmemiş kadınların yüzde 42,4'ü doğum öncesi bir doktordan bakım alırken, lise ve üzeri eğitim alanların ise yüzde 96,3'lük bir oranla doktordan bakım almışlardır. Bir diğer önemli fark eğitimi olmayan ve ilkokul bitirmemiş olanların yaklaşık yarısı (%49,1) doğumunu evde gerçekleştirirken, lise ve üzeri eğitim alanlarda bu oran sadece yüzde 2,5'tir.

SORU 4 :

Bu gibi soruların yanıtlarını verebilmek adına Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının, akademisyenlerin, kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile "Pekin+10 Türkiye'de Kadının Durumu" konulu bir toplantı yapmayı düşünüyor musunuz? Bu konuda bir rapor hazırlamayı düşünüyor musunuz?

CEVAP 4 :

Ana temalarından biri Pekin+10 sürecinin değerlendirmesi olan BM KSK Toplantısından önce sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile hem 20 Ocak 2005 tarihinde Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Periodik Ülke Raporunun BM CEDAW Komitesine yaptığımız sunum ve savunmamızı değerlendirmek, hem de Pekin+10 toplantısına hazırlık olarak gündemini belirlediğimiz bir toplantıyı Şubat ayı ortasında gerçekleştireceğiz.

Ayrıca 28 Şubat 2005 tarihinde başlayacak BM KSK toplantısından sonra, toplantıdan elde edilen çıktılar doğrultusunda Türkiye Ulusal Eylem Planımızı kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin katılımlarıyla güncellemeyi planlamaktayız.

Saygılarımla.

Güldal AKŞİT
Devlet Bakanı